

9077

Bibl. Jac.

VI-ME CONGRÈS INTERNATIONAL D'ÉDUCATION MORALE

SECRÉTARIAT: 88 HOŻA, MUZEUM OŚWIATY, VARSOVIE

64/50

Kopia (?) listu (otwartego?)

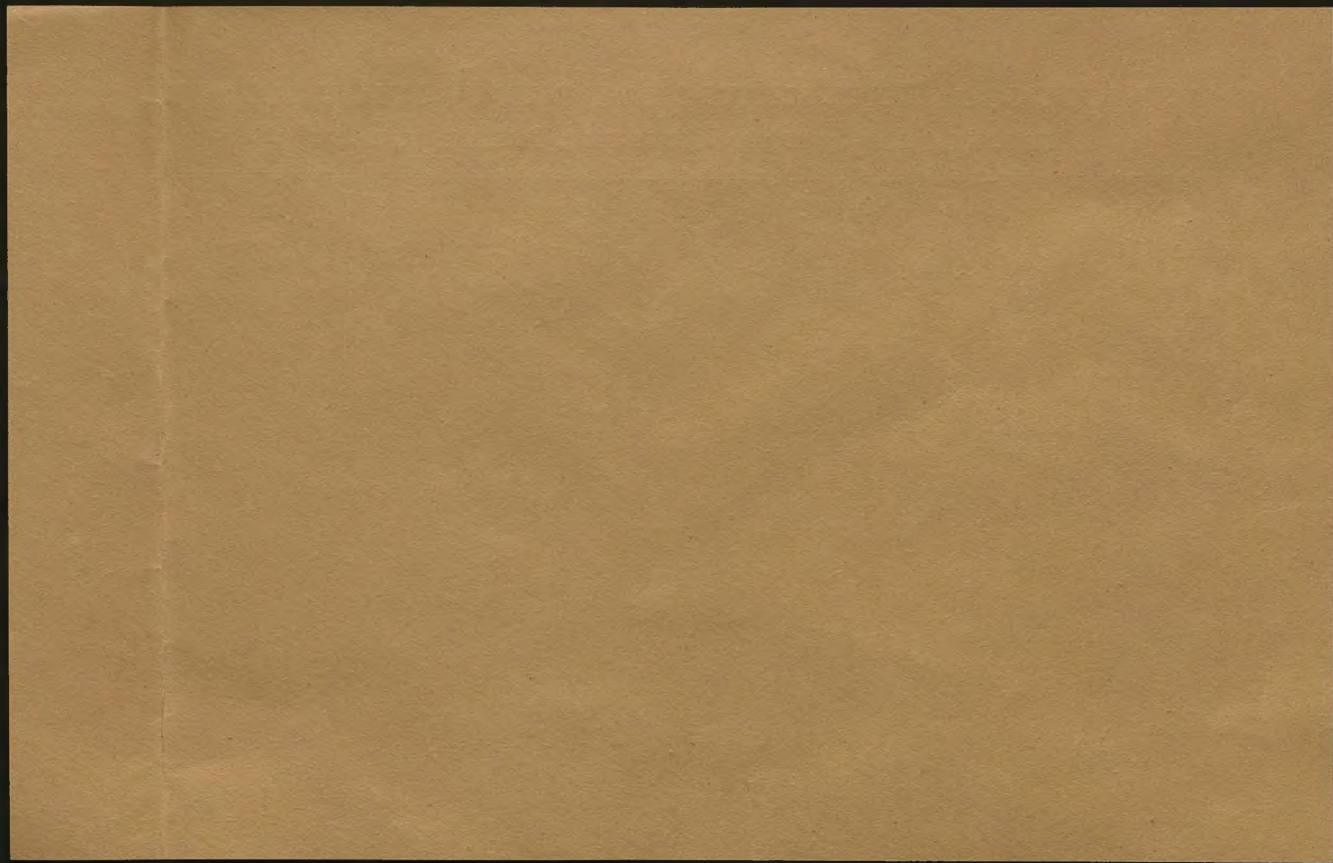
Stanisławowi Dowanowskiemu

do Wacława Sieroszewskiego

w ochronie pubk. Władysława Sikorskiego

Kart 10.

Protokół 7. grudnia 1916.

64/50

1

List do Pana Wacława Pierowskiego

Panie!

Napisat Pan i szeroko rozpowszechnił list
odwarty do Szefa Departamentu Wojskowego
K. K. K., pułkownika Władysława Sikorskiego,
list pełen nie oskarżeń lecz oszczerstw
i insynuacji. List ten dotyka osobie
pułk. Sikorskiego, ale cały Departament
Wojskowy, resztę parum jego pracowników,
prawię wyłączenie oficerów i żołnierzy
polskich, dotyka między innymi mnie
osobie, nie tylko jako osobistego przyja-
ciela pułkownika, jednego z najbliższych
towarzyszy i świadka jego prac od lat
kilkunastu, ale w szczególności jako

jako współodpowiedzialnego za rodzaj
i kierunek działalności Departamentu
Wojskowego, w którym lub z ramienia
którego pracuję od chwili powstania
instytucji a od dłuższego czasu jako
zastępcę szefa.

Przyznaję się od dłuższego czasu do
napaści, oszczerstw, a nawet denuncjacji,
przesłaliśmy być na nie właściwi i
zwracać uwagę na nie.

Czas, myśli i uczucia nasze poświęcone
są trosce i pracy, by Państwo Polskie,
by Polskie Wojsko osiągnęły istotną
życiową realizację: na walkę z demagogią,
na prowadzenie szczytów bezimiennych
kłamstw, oszczerstw i napaści ani

moimemu ani wolno nam stracić drogi
czas i energję.

Zbyt jasne są myśli nasze, czyste su-
mienia, konkretna praca, by cemu
innemu jak milczeniu i propagandzie
odpowiadać na to wszystko.

Tajski list wisi się od innych
napaści tam, że jest przypisany i do-
cenionem w literaturze polskiej nazwis-
kiem. Odpisał go mistrz prozy polskiej.
Innej sprawa szczęśliwy w listach
otwartych i wystąpieniach publicznych...

Żalawało się, że doświadczenia choćby
z wystąpieniami przeciw Siemkiewiczowi
i Machajskiemu powinny były pozwolić
mać Tajską pokropić do ferowania

publicznych oskarżeń. Znowu Tam wy-
szedł jednak z listem otwartym.
Tym razem w chwili wielkiego naro-
dowego święta - w marszu Legionów
do Warszawy, targnął się Tam na
część jednego z najczystszych i naj-
dzielniejszych ludzi współczesnej
Polski, jednego z twórców polskiej
wojskowości współczesnej a potem
Legionów. Stara się Tam publicznie
zohydzić polskiego oficera a znanem
w kraju i zagranicą nazwiskiem, stara
Tam pokrzywdzić podstawową instytucją
Legionów Polskich o rozgałęzionej
organizacyjnej sieci.

Wskazuje przez putkowniki

Likorskiego postępowanie wykaże nie.³
bardzo całą nicosć i fałsz Taiskich
„oskarżeń” historia stwierdzi ich okrydł.
Zabieram głos nie dlatego, by napisać
Taiską łaskę, jaka jest, sadząc była
dotknąć pulk. Likorskiego lub kogoś
z nas, ale ze względu na te szerokie
kółła niernomych ani Tamu ani
mnie czytelników, którzyś stara się
Tam i starają się Taiscy przyjaciele
oszczędzać i dezorientować dla celów,
kryjących się w tajemnic waszych
partyjnych czy koteryjnych proujściu
i ambicji.

Zabieram głos, a czynię to nie tylko
w imieniu własnem, ale i tych wielu,
którym mowów żołnierski nie pozwala
na wystąpienie publiczne.

Pomijam ocenę charakteru pulk. Sikorskiego i przeobrażeń, którym według Causkiej „analizy” miał ulec.

Wskazując na niemożność zainicjowania nowego sądu Causkiej rzeczy oburzające.

Wzięła się Causka jedynie „pociągnięciem” pisma odnawiać miała „porządki” ludki w całym kraju, którzy nie unikają pracy w departamencie Wojakowym.

„Dzień Causkiej i czas wojny” chronią Causka od następstw tego zwłaczalstwa.

Causka dalej z konieczności wamianek o krajach archiwach. Spokojni o sąd historii, choć mówić będą za nas tylko nasze rządowe dokumenty, otwarcie je gotowi jesteśmy delegacji obywatelskiego sądu, jak stały zawsze i stoją otworem przed Prezydium Racjonalnego

Komitetu Narodowego.

Zapisał się Pan, skąd wzięły się szlify
pułkownikowskie Sikorskiego. Ciekawą
Panu. Było to we wrześniu 1914 r.

Formowanie II Brygady Legionów Polskich
miało się ku końcowi.

Wojakowe władze austro-węgierskie
zezwoliły na tworzenie 4-go pułku
piechoty. Wybrana się kwestja koman-
danta. Wymieniać zaczęto nazwiska
pułkowników austriackich, szukano
jednocześnie oficera z polskimi organizacjami
wojskowymi. Wypłynęła jako jedyna
kandydatura szefa Departamentu Wojs-
kowego, Sikorskiego. Miał już ustaloną
opinię oficera o wybitnych talentach
wojskowych, o nieprecydnym dla

oficera Strzeleckiego zarówno teoretycznym
wyksztalceniem jak i doświadczeniem
praktycznym, zdobył w c. i. k. armiji,
gdzie go też wyróżniano, choć był
tylko oficerem rezerwy.

Już poprzednio przeniesiony wskutek
starai przyjaciół politycznych z c. i. k.
armiji dokąd go zagarnęła mobilizacja.
do oddziału Strzeleckiego - zgłosił się
w Wiedniu u Czerwskiego do służby
frontowej. Przyjął polecenie powrotu
do Krakowa i zajął się organizacją
dalszych formacji. Gdy 16 sierpnia
1914 r. powstał N. K. N., został jego
członkiem, a następnie na plenarnem
posiedzeniu N. K. N. ze względu na swe
kwalifikacje wojskowe wybrany Presem
Departamentu Wojskowego Sekcji Zachodniej.

5

Gdy teraz wyptynała kandydatura
Lukorskiego na komendanta 4-go pułku,
zarównu ze strony ówczesnego prezesa
sekcji Zachodniej prof. Jaworskiego, jak
i ze strony Komendy Legionów napotkała
w pierwszej chwili na opór. Nie chciało
pozwalać Departamentu Wojskowego
szefa, który zdążył uzyskać opinię ciałowicze-
mi do zastąpienia na swem stanowisku.
Wreszcie zgodzili się jednak Prezydium
NKP. i Komenda Legionów, zgodziła się również
Naczelna Komenda Armii. Lukorski został
mianowany komendantem 4 pułku piechoty
w randze podpułkownika, a zarazem
aż do uformowania pułku i wymaneu-
rowania go - komendantem formacji sy-
stematycznych Legionów Calskich, które po
wyuszerzeniu Komendy Legionów z II Brygadą

w Karpaty zawisły w powietrzu. Do tej
pory też miał nadal pozostać na
stanowisku szefa Departamentu Wojsko-
wego.

Decyzje powyższe i nominacja zapadły
bez wiedzy Likorskiego pod jego nie-
obecność, gdy bawił służbowo w Berlinie.
Świedził się o nich po powrocie.

Zjechał wtedy do Krakowa ówczesny
komendant 1-go pułku leg. Pol. Józef
Pilsudski. W sposób stanowczy przeci-
stawił się powyższemu decyzjom; twierdził,
że Likorskiemu nie wolno opuszczać
tak ważnego posterunku, jakim jest
szefstwo Departamentu Wojskowego.

Argumenty, iż żaden inny oficer
legionowy nie miał w owej chwili
sensu objęcia pułku, że należy

wykorzystać zdolności wojskowe, jakiej
uznawano w Sikorskim, nie przekony-
wały jednak Piłsudskiego: domagał
się stanowczo by Sikorski nawet czasowo
szefostwo Departamentu Wojskowego nie
opuszczał. Sikorski sam brał przy
powziętej decyzji i organizował pułk.

Rozdźwięk stąd powstały wpłynął
ujemnie na wzajemne stosunki. W
końcu przyszło do ugody. Sikorski
zobowiązał się poddać w raz ze
swoim pułkiem pod komendę Piłsud-
skiego i w tym celu miał w Komendzie
Legjonów i w Naczelnej Komendzie
Armii zabiegać o rozkaz, włączający
pułk 4 ty do oddziału Piłsudskiego.
Umowa została spisana i podpisana

Gdy ani Komenda Legionów ani Naczelna
Komenda Armii na poddanie 4-go pułku
Cislandzkiego nie zgodziły się, musiał
Sikorski w myśl spisanej umowy
z komendy pułku cofnąć się. Potem
wielokrotnie pragnął przejść do ~~starej~~
służby frontowej, w coraz bardziej
jednak komplikujących się warunkach
sytuacja stawiała się tak trudną, a pozycja
szefa Departamentu Wojskowego tak
odpowiedzialną, że odejście na front
i porzucenie placówki, byłoby raczej
niecieską i dowodem słabości, niż boja-
wstwem.

Wreszcie po 2 latach wojny znalazł
się na froncie jako czasowy komendant
3-go pułku piechoty. Był krótko,

wskrośce bowiem legjonu zostały wycofane
na tyły. Jak zachowywał się w tym
krótkim czasie - niech mówią ci, którzy
go tam widzieli.

Będą kompetentniejsi odemnie i od Pana.
Zwansował podpułkownik Sikorski na
pułkownika po dwuletniej, trudnej i
odpowiedzialnej pracy organizacyjno-wojs-
kowej podczas wojny gdy o wiele więcej
awansowali na pułkowników inni,
którzy opuścili Kraków jako kapitanowie
a nawet jako porucznicy.

Nie bez odrzeczy przechodzę do omówienia
ustępu Pańskiego listu, gdzie mowa o
pieniądrach. Gdybym miał jakiegokolwiek
złudzenia co do dobrej woli, jako źródła
samego listu to musiałby je rozwiać
ten ustęp.

Jakież to 45, 000 k. z rządowych funduszy

na pułk. Sikorski do dyspozycji na
nowelki Departamentu?

Oficerowie i żołnierze, przydzieleni do
Departamentu Wojskowego dostają swoje
pensje, żołd, ubrymianie i kelusa, jak
wszyscy oficerowie i żołnierze Legionów
i z tych samych źródeł. To wszystko.

Zatwierdza rachunki i wypłaty oficer
likwidujący automatycznie, bez udziału
w tym pułk. Sikorskiego. W podobny
sposób pobiera znacznie większe kwoty
każdy pułk Legionowy z kasy Państwowej.

A o jakich to stągach stola z ofiar-
ności rodaków mówi Pan? Chyba nie
o tych tysiącach stolych dolarów amery-
kańskich, które ubiegłego roku jeden
z Pańskich przyjaciół wyczał, jako
zebrane na rzecz Legionów Polskich, osobiste
do tego pułk. Sikorskiego, a których

pulk. Sikorski nie przyjęt, wychodząc
z zasadniczego założenia, że wypłaty tego
rodzaju składane być winny w Kasie
Departamentu Skarbowego K. K. K. Żądał
leż, by tam nplacone zostały...

I chyba nie o tych pieniądzech miśli
Pan, które nie przez nas, a pod firmą
Legjonów zbierane, wpływały do Kas
organizacji, przeciwnie, wyciągały się Legjoniści.

Tosalem Caiscy przyjaciele polityczni
robili wszystko, by i tak skąpa ofiarność
Krolestwa na Legjony ustabić i paraliżo-
wać pod każdym względem. Równie „auti”
były i są statemi ich wytyczeni. Nie
dać rekuta, nie dać pieniędzy - chyba
do ich dyspozycji.

Cutk. Sikorski nie pobiera osobiscie zad-
mych znikąd sum poza swaimi oficerskimi
poborami, takimi samymi i z tej samej

Kasy wojskowej, co wszyscy oficerowie
w Legionach. - Wydatki Departamentu
Wojskowego pokrywa i kontroluje N.K.N.

Cutk, Likvidator po Cautkiem liście, odwróci-
ł się do N.K.N. z żądaniem specjalnej -
doraźnej rewizji Departamentu za czas
od rewizji ostatniej. Została już rozpo-
częta, pozostawiam więc głos Komisji,
która niepodpisując wyrocznie się opubi-
kować będzie.

Nie wiem co podpisywało Cautk
szeregownie usłup a pięniędzy w liście
otwartym? Zresztą nie próżno insynuacji
usłup ten nie zawiera. Czy nie zdaje
sobie Cautk jednak sprawy z tego, co
znaczy w ogóle, co znaczy dziś własność
knezić na zer ulicy w jakiegokolwiek
formie sprawy pieniężną a choćby wamian-
kę o niej pod adresem oficera legionowego
i legionowej instytucji? Żal miśsa się

ze nadaniem, że zaciętość partyjna tak,
przyglądając jest zdolna obywatelskiej
sumienie.

Posłaję zarządy i napisać charakteru
politycznego. Nie tu miejsce na traktat
polityczny i skomponowania jako pułki. Skoro
i Departament Wskazywaj pojmują się
zadania, spełniają się obowiązki. Gdzie-
indziej zdajemy i zdany z tego sprawę,
gdziemkiedy odpowiadać bykemy.

O sąd historii i w tym względzie
jestemny spokój. Kiedyś historii.

Kiedy po 5 sierpnia 1915 r. przybył
Pan do Warszawy, wiele energii powołując
Pan w tym kierunku, aby przekonać
szerokie kręgi publiczności, że tylko
niektóre oddziały agencji są polskie,
zasługują na uznanie i pomoc społec-
stwa. Inne nazywał Pan obcym

"landeswehrmann" niezgodnym pamięci
i brońki społeczeństwa polskiego.

Żwie wtedy jedna ze zbrodni pułk
Lickowski i Departamentu Wojskowego
było że wszystkie pułki i oddziały
legionów polskich uważali za wojsko
polskie, do jednakowych względem
wszystkich pocinali się obowiązki.

Zbrodnia potem Lickowski i Departamentu
Wojskowego było że wbrew opinii Causkiej
i Causkich przyjął war skół zasadniczych
przebiegających zbrojnemu ruchowi polskiemu
z nakazem N.K.W. i własnego przekonania
prowadzili werbunek do legionów polskich,
wydając z założenia że przez silne
legiony niekiedy droga do państwa polskiego
i polskiej armii.

Wreszcie zbrodnia ostatnia było, że pułk
Lickowski i Departament Wojskowy silnie

precjuszawili się niedananej akcji, która¹⁰
zmierzała do rozbicia degjonu wogóle.

W dniach 5 i 6 listopada Warszawa
adoptowała całą degjonę, a w dniu 1
grudnia weszły do stolicy pułki, którym
Pan odnawiał charakter polskiego
wojska. Warszawa nie wzięła Pańskiego
stanowiska. - Warszawa nie tylko wzięła
całą degjonę, ale chciała by w tej
chwili widzieć w jaknajwiększej się
Ocena dzisiejszego dnia znajduje też swój
wyraz. I o nią spokojnie być może
pułk Likowski.

Czy sądzi Pan, że społeczeństwo polskie
nie nie pamięta i nie nie rozumie? że
sądku "robienia wrażeń i kłótni", szere-
ktanów i oszczerstw, wiskania wrogów
ducha rozbroju i rozbicia - może na
dluższą metę przeciwstawić się przytłoczeniu

pracy dla głęboko odwołanej i poświęconej
niej idei? Takie rzeczy jak list Pański
i cała taktyka, której jest fragmentem,
przespiesz wyjaśnienie i rozstrzygnięcie
wewnętrznej sytuacji.

Komunizm wreszcie powie społecznikom
„quousque tandem”...?

Ale to pytanie nie pod pulk. Skarski^{leg}
padnie adresem.

Stanisław Towarnikowicz

(m. p.)

Siobkovo 7. grudnia 1916 r.

